

De Lichtenvoorde

actief in zorg

De Roze Waaier

Handvatten om homoseksualiteit & biseksualiteit te bespreken met cliënten

Handleiding & inhoud

- De roze waaier is gebaseerd op de resultaten van een onderzoek naar het bespreken van seksualiteit met lesbische, homo- of biseksuele mensen met een verstandelijke beperking (Onderzoeksrapport 'Hetzelfde, of Anders?', 2012).
- De waaier is bedoeld als ondersteuning voor het voeren van een gesprek over seksualiteit met cliënten met homo- of biseksuele gevoelens.
- Echter kan de waaier ook gebruikt worden als ondersteuning voor gesprekken over seksualiteit met alle andere cliënten.
- De waaier is als volgt ingedeeld:
 - Op de eerste pagina's staat vermeld wat handig is om aan te denken voor u het gesprek aangaat over homo- en biseksualiteit en intimiteit.
 - Op de daarop volgende pagina's staan tips en adviezen die u kunnen helpen bij het voorbereiden, inleiden en voeren van een gesprek over homo- en biseksualiteit.
 - Vervolgens wordt er besproken hoe u aandacht kan besteden aan de nazorg.
 - Tenslotte worden er aan aantal algemene tips en adviezen gegeven voor het bespreekbaar maken over homo- en biseksualiteit met cliënten.
 - Bij elk onderwerp worden concrete voorbeelden of verwijzingen naar materiaal genoemd die gebruikt kunnen worden.

Intake & Kennismaking

- Wanneer u voor het eerst kennis maakt met de cliënt, bijvoorbeeld tijdens de intakefase, dienen cliënt, ouders en/of andere betrokkenen geïnformeerd te worden over het beleid van De Lichtenvoorde met betrekking tot seksualiteit en seksuele diversiteit. Daarnaast dienen er een aantal vragen aan de orde te komen.
- Hierbij gaat het om vragen als:
 - Heeft de cliënt seksuele voorlichting gehad? Waar bestond deze voorlichting uit?
 - Hoe werd er in de thuissituatie met seksualiteit omgegaan?
 - Hoe heeft de cliënt zijn/haar seksualiteit beleefd en hoe is die beleving nu?
 - Welke seksuele ervaringen heeft de cliënt?
 - Is het onderwerp homo- en biseksualiteit met de cliënt besproken.
 - Is er ooit aan homo- of biseksualiteit gedacht bij de cliënt.

Bij vermoeden van homo- of bisexualiteit

- Voordat er met de cliënt gesproken wordt, dienen een aantal zaken gedurende een werkoverleg besproken te worden. Hierbij kunnen de volgende punten besproken worden:
 - Wat zorgt ervoor dat bij de betreffende cliënt aan homo- of bisexualiteit wordt gedacht?
 - Kan hierover gesproken worden met de cliënt en in welke mate?
 - Waar nodig de mogelijkheden bekijken om extra deskundigheid in te zetten.
 - Wie is het meest geschikt om dit met de cliënt te bespreken: de persoonlijk begeleider of iemand anders? Hierin kan een afweging worden gemaakt in de professionele relatie tussen begeleider en cliënt, de kennis en de vaardigheden die iemand bezit.
 - Wordt homo- en bisexualiteit geaccepteerd in de omgeving van de cliënt?
 - Op welke wijze worden groepsgenoten, ouders en/of verwanten ingelicht en wat wil de cliënt hierin?

Het gesprek voorbereiden

- Wat staat er in het zorgplan van de cliënt omtrent de onderwerpen seksualiteit en intimiteit? Dit kan u gebruiken als voorbereiding op het gesprek. U kunt hierbij letten op genoemde wensen, behoeften, ervaringen en de verschillende niveaus van functioneren van de cliënt.
- Is de hermeneutische cirkel ingevuld? Dit kan u helpen het gesprek af te stemmen op onder andere het cognitieve en het sociaal-emotionele niveau van de cliënt.
- Belangrijk is dat u als begeleider ervan bewust bent dat een gesprek over homo- en bisexualiteit anders op meerdere punten kan zijn dan een gesprek over heteroseksualiteit. Hierbij kan gedacht worden aan taalgebruik, manier van vrijen, flirten, beleving van seksualiteit en intimiteit, uitgaansgelegenheden, clubs, belangenbehartiging etc.
- Tenslotte is het goed om er als begeleider bewust van te zijn dat een coming out niet eenmalig is voor de cliënt. In elke nieuwe situatie moet de cliënt een keuze maken om al dan niet uit de kast te komen. Als de cliënt dit wenst, kan dit eerst geoefend worden, waarbij hij of zij het vertelt aan iemand die vertrouwd is voor de cliënt in een veilige omgeving.

Het gesprek inleiden

- U kunt het gesprek beginnen met een (kort) inleidend praatje, zo stelt u de cliënt op zijn/ haar gemak.
- U kunt een aanknopingspunt of bruggetje gebruiken om een gesprek te beginnen.
- Voorbeelden hiervan zijn:
 - Een televisiefragment
 - Een artikel uit een tijdschrift, boek of brochure
 - Gebeurtenis in de buurt
 - Een opmerking of vraag van de cliënt
 - Een bekende Nederlander die homo- of biseksueel is (zoals Paul de Leeuw of Claudia de Breij).

Vragen naar behoeften en veranderingen

- Belangrijk is na te gaan wat de behoeften, wensen en gevoelens zijn van de cliënt betreffende seksualiteit en intimiteit.
- Als hier iets over staat in het zorgplan van de cliënt, neem dan niet direct aan dat dit onveranderd is. U kunt de cliënt vragen of er veranderingen zijn in zijn of haar gevoelens wat betreft seksualiteit en intimiteit.
- Wees opmerkzaam bij cliënten die nog niet helemaal zeker zijn van hun seksuele identiteit. Zij kunnen ambivalente gevoelens hebben of juist afkerig zijn tegenover homoseksualiteit.
- U kunt het best open vragen gebruiken (vragen die bijvoorbeeld beginnen met wat, hoe(z), wanneer of welke) en waarom vragen vermijden. Gesloten vragen of vragen waarbij u de cliënt een aantal antwoordmogelijkheden biedt zijn handig wanneer de cliënt moeite heeft met het beantwoorden van de vraag,

Gebruik van voorlichtingsmateriaal

- Er is veel voorlichtingsmateriaal aanwezig. Dit kan door u goed en veelvuldig gebruikt worden om de cliënt correcte informatie en uitleg te geven naar aanleiding van zijn of haar behoeften en gevoelens omtrent seksualiteit en intimiteit.
- Voorbeelden van materiaal dat gebruikt kan worden om de cliënt seksualiteit en intimiteit omtrent homo- en biseksualiteit zijn:
 - De boeken, folders en video's zijn op het sectorbureau van De Lichtenvoorde aanwezig,
- Veel websites bieden ook informatie, zoals:
 - www.zonderstempel.nl
 - www.allesovergay.nl
 - www.homoinfo.nl
 - www.coc.nl
 - www.cocmidden gelderland.nl
 - www.jongenout.nl
 - www.homoindeklas.nl
 - www.rozezorg.nl
- En verder:
 - Ontmoetingscafe's van het COC.
 - LFB, belangenbehartiger voor en door mensen met een verstandelijke beperking.

Nazorg

- Belangrijk is dat er een goede nazorg voor de cliënt wordt geboden.
- Hierbij kan aan de volgende zaken gedacht worden:
 - Wat gebeurt er na het gesprek met de cliënt en eventueel groepsgenoten, familie en/of andere verwanten?
 - Welke volgende stappen worden er ondernomen en door wie?
 - Wordt de inhoud van het gesprek gedeeld met anderen en zo ja, met wie?

- Bij wie kan de cliënt na het gesprek terecht? Bij dezelfde persoon of iemand anders?

Algemene tips en adviezen

- Wees respectvol naar de cliënt toe en biedt de cliënt een luisterend oor.
- Bedenk dat het normaal is vanuit uw beroep als persoonlijk begeleider om elke vorm van intimiteit en seksualiteit aan te kaarten bij de cliënt.
- Zie het als professionele aandacht voor een belangrijk levensgebied voor cliënten en eventuele partners.
- Blijf bij uzelf. Gebruik woorden die bij u en de cliënt passen.
- Schenk aandacht aan de privacy.
- Kies een goed moment. Er speciaal voor gaan zitten om seksualiteit te bespreken kan een ongemakkelijke situatie creëren. In een ongedwongen sfeer is het gemakkelijke praten over seksualiteit. Denk aan de afwas, koffie drinken of televisie kijken of koppel het aan thema's als vriendschap, relaties of actualiteit.
- Vertrouw op uw eigen inschatting en forceer niets. U merkt vanzelf waar de grenzen van de cliënt liggen.
- Als u er zelf niet uit komt, kunt u het bespreken met een collega of tijdens een teamvergadering. Meerdere perspectieven op de situatie leveren vaak nieuwe ideeën en oplossingen op.

2012

Anne Weerden

In opdracht van & in samenwerking met De Lichtenvoorde
en Hogeschool Arnhem en Nijmegen